

Mogućnosti i izazovi profesionalnog razvoja školskog pedagoga u savremenim uslovima

Mira Jovanović¹

¹ Visoka škola strukovnih studija za vaspitače, Šabac, Srbija
e-mail mira.jovanovic@itecom.rs

Rezime: U novije vreme, kako u svetu, tako i kod nas, sve više se ističe značaj profesionalnog razvoja stručnih saradnika u školi i njihovo prilagodjavanje novostvorenim društvenim uslovima. Jedno od polazišta za ovaj rad predstavlja uviđanje potrebe za ekspliciranjem značenja jezika koji se koristi kada se govori o profesionalnom razvoju školskih pedagoga u kontekstu savremene škole, kako bi se omogućilo da se o njemu diskutuje, da se on preispituje, kako bi se gradila zajednička značenja. Profesionalni razvoj školskog pedagoga poimamo u kontekstu celoživotnog učenja. U radu je analiziran Pravilnik o stalnom stručnom usavršavanju i sticanju zvanja nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika (Službeni glasnik RS, broj 13/2012).

Ključne reči: pedagog; profesionalni razvoj; mogućnosti

1. UVOD

Inicijalno obrazovanje školskog pedagoga podrazumeva njegovo formalno obrazovanje na fakultetu, odnosno studijskoj grupi za školsku pedagogiju, čiji je ishod sticanje diplome koja mu daje pravo da se zaposli kao stručni saradnik u školi. U tom smislu, ono predstavlja samo jednu od faza profesionalnog razvoja u kojoj se stvaraju temelji za građenje njegovog profesionalnog identiteta. Pored inicijalnog obrazovanja školskih pedagoga, sastavni i obavezni deo njegovog profesionalnog razvoja čini stručno usavršavanje koje podrazumeva sticanje novih i usavršavanje postojećih kompetencija i kao takvo, ono predstavlja razvoj karijere stručnog saradnika školskog pedagoga napredovanjem u određeno zvanje.

1.1. Stručno usavršavanje pedagoga

Školski pedagog, u saradnji sa nastavnicima, ostvaruje veoma raznovrsne zadatke i aktivnosti na planu unapređivanja vaspitno-obrazovnog rada. Planiranje inovacija, predlaganje novih rešenja, posebno efikasnosti novih organizacionih oblika rada škole, vrlo je odgovoran posao pedagoga. Njegov smisao je u konkretnom i očiglednom popularizovanju pedagoških inovacija. Prilikom pripremanja i realizovanja inovacija u vaspitno-obrazovnom radu škole, pedagog unosi svoju stručnost, obaveštenost i praćenje didaktičkih inovacija, a nastavnik svoju praktičnu osposobljenost i neposrednu komunikaciju sa učenicima u toku organizacije rada škole i efekata planiranih inovacija. Unapređenje obrazovno-vaspitnog rada, pored oglednih časova, podrazumeva i izradu

programa preventivno-korektivnog rada, zdravstvenog i mentalno-higijenskog vaspitanja (Trnavac, 1996, 21).

U Pravilniku o stalnom stručnom usavršavanju i sticanju zvanja nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika (Službeni glasnik RS, broj 13/2012) utvrđen je način organizovanja stručnog usavršavanja stručnih saradnika pedagoga.

Za razliku od prethodnog Pravilnika (Službeni glasnik RS, br. 14/04 i 56/05), do ranije važećeg, koji je pod stručnom usavršavanjem stručnog saradnika podrazumevao praćenje, usvajanje i primenu savremenih dostignuća u nauci i praksi radi ostvarivanja ciljeva i zadataka obrazovanja i vaspitanja i unapređivanja obrazovno-vaspitne prakse (Ibid), nov Pravilnik pod stručnim usavršavanjem stručnog saradnika podrazumeva sticanje novih i usavršavanje postojećih kompetencija važnih za unapređivanje vaspitno-obrazovnog, obrazovno-vaspitanog, vaspitnog, stručnog rada i nege dece (Službeni glasnik RS, broj 13/2012).

Svaki stručni saradnik - školski pedagog i nastavnik je bio dužan da u toku pet godina pohađa najmanje 100 časova programa (najmanje 60 časova sa liste obaveznih i do 40 časova sa liste izbornih programa).

Osnovne postavke Pravilnika o stalnom stručnom usavršavanju i sticanju zvanja nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika (Službeni glasnik RS, broj 13/2012) su:

- Celoživotno učenje
 - Profesionalizacija zanimanja u obrazovno – vaspitnom sistemu
 - Uravnotežen profesionalni razvoj
- Isti Pravilnik uvodi sledeće novine :
- Planiranje stručnog usavršavanja
 - Lični plan profesionalnog razvoja
 - Prioritetne oblasti
 - Povezivanje stručnog usavršavanja sa kompetencijama
 - Obogaćena lista aktivnosti i oblika stručnog usavršavanja
 - Unapređeni uslovi i postupak odobravanja programa stručnog usavršavanja
 - Portfolio profesionalnog razvoja
 - Stručno usavršavanje u okviru godišnje pedagoške norme-usavršavanje u ustanovi
 - Uslovi, postupak i rokovi za sticanje zvanja
 - Poslovi koje obavljaju zaposleni sa zvanjima

Kompetencije su u prethodno spomenutom Pravilniku primenjene i uključene u profesionalni razvoj kroz: odobravanje programa stručnog usavršavanja, samovrednovanje pojedinca i ustanove, donošenje plana stručnog usavršavanja u ustanovi, lični plan profesionalnog razvoja određivanje odgovornog lica u pedagoškom kolegijumu za praćenje stručnog usavršavanja i izveštavanje o njemu.

2. INFORMATIČKA I KOMUNIKACIONA PISMENOST ŠKOLSKOG PEDAGOGA

Veštine koje su potrebne za razvijanje informatičke i komunikacione pismenosti kao radno-akcione kompetencije su: upotreba adekvatnih korisničkih programa, korišćenje interneta,

pozvanja osnove nenasilne i kulturne, kao i poslovne komunikacije, poznavanje engleskog jezika, poznavanje drugog ili drugih jezika. Pod informatizacijom obrazovanja i pedagoškog rada podrazumeva se „proces obezbeđivanja područja obrazovanja metodologijom i praksom optimalnog korišćenja novih savremenih informacionih tehnologija koje su usmerene na ostvarivanje psihološko-pedagoških ciljeva (Đorđević, 2003: 47).

Informaciona pismenost predstavlja uviđanje potrebna za informacijom, posedovanje znanja o tome kako je naći, proceniti i iskoristiti najbolje da bi se rešio određeni problem ili donela kakva odluka. U današnje doba informatička pismenost bitan je uslov za informacionu pismenost, a posebno je potreban pri pronalaženju informacija. Efikasnost pedagoške komunikacije zavisi od toga ko je pošiljalac i koliko je osposobljen da pošalje sadržaj, koji su predmeti komuniciranja, kao i to koliko je primalac kompetentan za prijem poruke ili sadržaja pedagoške komunikacije (Jevtić, 2011).

3. MOGUĆNOSTI PROFESIONALNOG RAZVOJA ŠKOLSKOG PEDAGOGA

Profesionalni razvoj školskog pedagoga, kao proces koji se zasniva na aktivnom učešću saznavao – pedagoga, svoje utemeljenje nalazi u ključnim pretpostavkama – znanja, veštine, kompetencije, potrebne za kvalitetno ostvarivanje vaspitno-obrazovnog rada škole, razvijaju se kroz participaciju, interakciju i međusobno delovanje pedagoga, nastavnika, roditelja, drugih kolega i stručnih saradnika u školi. U sistemu stručnog usavršavanja nastavnika i školskog pedagoga uvedene su i licence, koje su podrazumevale ispunjavanje određenih kriterijuma, tačnije broja sati stručnog usavršavanja. Konstruktivistička meta-teorija razvija nove poglede na prirodu znanja, pri čemu naglašava da je znanje hipotetička, anticipativna konstrukcija stvarnosti (Stojnov, 1998). Priroda znanja je relativna i socijalno uslovljena, perspektiva saznavaoa neodvojiva je od subjekta saznanja – on učestvuje, participira u saznavanju objekta, načelo valjanosti zamenjuje se načelom održivosti, konstrukcije, pojave koje se proučavaju neodvojive su od sociokulturnog konteksta svog dešavanja (Andevski, Knežević-Florić 2002). Bitan činilac razvoja kompetencija i profesionalnog razvoja školskog pedagoga je potreba samog pedagoga za stručnim usavršavanjem. Odnos školskog pedagoga prema profesionalnom razvoju i stručnom usavršavanju je lični konstrukt koji je podstaknut njegovom potrebom i željom za daljim usavršavanjem i razvojem. Važnu ulogu u tom razvoju ima i okruženje u kome školski pedagog deluje, uslovi u kojima se odvija vaspitno-obrazovni proces, specifičnosti sredine u kojoj se škola nalazi, karakteristike kolektiva škole, potrebe školskog pedagoga kao i potrebe nastavnika, učenika, roditelja... To potvrđuje i konstruktivistički stav u kojem se naglašava da je pojava koja se saznanje neodvojiva od subjekta saznanja.

4. IZAZOVI PROFESIONALNOG RAZVOJA PEDAGOGA DANAS

Izazovi na koje pedagog treba da odgovori u zajedničkom radu sa ostalim učesnicima mogu se ostvariti ovim zadacima:

1. Školski rad obogatiti različitim organizacijskim mogućnostima, strukturom pedagoških procesa, novom nastavnom tehnologijom kao i savremenom opremom. Kurikulum u nastavi podrazumeva izvođenje nastave u školi, izvan školske zgrade, a svakako na mestima važnim za život učenika. Upotreba informatičke opreme u pojedinim delovima nastavnog procesa doprinosi dinamičnom odvijanju nastave te stvara motivacionu podlogu za uspešan rad učenika i učitelja.

2. Položaj svih učesnika u vaspitno-obrazovnom procesu postaje prepoznatljiv. Govori se o afirmaciji odgovornosti za lično ostvarivanje svih učesnika. Učitelj ostaje voditelj i jedan od glavnih nosioca nastavnog procesa. Njemu se, u njegovom radu s učenicima, povremeno pridružuju i stručni saradnici ili neki drugi predmetni nastavnik sa ciljem izvođenja timske nastave. Na taj se način stvara škola čiji je rad zasnovan na različitim pristupima, korišćenju različitih oblika i metoda rada kao i stvaranju mogućnosti za napredovanje svakog pojedinca, a time i škole u celini. Timski pristup nastavi osnova je za kvalitetno ostvarivanje kurikuluma škole.

3. Stvarati koncepciju škole koja će podsticati i omogućavati pluralnost i artikulaciju različitih mogućnosti i kreativnosti u procesu vaspitanja i obrazovanja. Potrebno je menjati nosioce poslova na području vaspitanja i obrazovanja, učenja i motivisanja za rad. Uz učitelje, nosioci pojedinih delova nastavnog procesa postaju učenici, stručni saradnici, spoljni saradnici, a ponekad i roditelji učenika. Uključivanjem većeg broja učesnika nastavnog procesa postiže se dinamičnost vaspitno-obrazovnog rada, a takođe i razvija sposobnost participiranja u stvaranju uslova za ostvarivanje zajedničkih ciljeva (Vuković, 2011: 554).

5. ZAKLJUČAK

Polazeći od socijalnog konstruktivizma, koji naglašava da se znanje pozicionira između ljudi, kroz njihovo aktivno učešće i međusobno delovanje u procesu saznanja, kao i savremenih pristupa u unapređivanju kvaliteta rada škole koji ističu da stručno usavršavanje školskog pedagoga treba, pre svega da bude usmereno ka razvoju komunikacionih kompetencija, saradničkih, partnerskih i ravnopravnih odnosa na svim relacijama u školi, postavljaju se pitanja: „Koliko su pedagozi u našim školama spremni da se uključe u proces stručnog usavršavanja? Koje veštine i kompetencije im najviše nedostaju?” Da li pedagozi u našim školama imaju potrebu da kroz kontinuirani lični i profesionalni razvoj neguju partnersku, ravnopravnu, kvalitetnu komunikaciju sa direktorom škole, drugim saradnicima, učenicima, drugim kolegama van kolektiva i tako doprinesu stvaranju pozitivne socio-ekonomske klime, po kojoj će identitet škole biti prepoznatljiv ne samo u okruženju u kojem se škola nalazi nego i šire?”

LITERATURA

- [1] Andevski, M., Knezevic - Floric O., (2002): *Obrazovanje i održivi razvoj*, Savez pedagoskih drustava Vojvodine, Novi Sad.
- [2] Gojkov, G. (2007): *Kvalitativna istraživačka paradigma u pedagogiji –prilozi kvalitativnim istraživanjima u pedagogiji*, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Vršac
- [3] Đorđević, J. (2003): *Naučno-tehnološka revolucija, informatizacija obrazovanja i nastava*. u: Đorđević, J. (ur.) *Tehnologija, informatika, obrazovanje 2, Zbornik radova knj. 2*, str. 46-50. Beograd : Institut za pedagoška i istraživanja i Novi Sad : Centar za razvoj i primenu nauke, tehnologije i informatike
- [4] Jevtić, B. (2011): *Radno-akcione kompetencije pedagoga*, *Zbornik radova sa Međunarodne naučne konferencije- Kakšno znanje hoćemo, Vrtec, šola in koncepti znanja v sodobosnem času*, Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije, Ljubljana
- [5] Pravilnik o stalnom stručnom usavršavanju i sticanju zvanja nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika (Službeni glasnik RS, broj 13/2012)

- [6] Stojnov, D. (1998) : Konstruktivizam, participativna epistemologija i konstitutivnost psiholoških kategorija. *Zbornik Instituta za pedagoška Istraživanja*, 2000, br. 32, str. 297-320
- [7] Trnavac, N. (1996) : Pedagog u školi - prilog metodici rada školskog pedagoga, Beograd: Učiteljski fakultet
- [8] Vuković, N. (2011) : Izazovi školskom pedagogu, *Napredak* 152 (3 - 4), 551 – 568.